

TERO KARJALAINEN

ZeroNine

LIKE

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

Omistettu Kuusamon uskomattomalle ilmastolle.

© Tero Karjalainen, Zero Nine ja Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava

Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki

tuoteturvallisuus@otava.fi

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-52055-9

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2026

Elmo Harju, Zero Ninen basisti (1978–2002):

”Kun aamulla oli -38 pakkasta, linja-auto
täräytettiin Rauhalan pihalla eetterillä käyntiin,
että päästiin jonnekin Pöytyälle keikalle.
Siitä tietää, mitkä olivat lähtökohdat.”

*Rauhala oli Zero Nine Ky:n vuokraama puolitoista-
kerroksinen talo Kuusamon keskustassa. Siellä
sijaitsevat yhtyeen harjoituskämppä, studio ja
levykauppa. Pöytyä sijaitsee Varsinais-Suomessa
831 kilometriä Kuusamosta etelään.*

Kepa Salmirinne, Zero Ninen laulaja (1978–):

”Elmo on oikeassa. Suihkutettiin pakkasaamuna
Pilotia keikkabussin imusarjaan. Leuto Käsmä
tiesi konstin. Olisiko kotona iskenyt traktoria
käyntiin. Bussissa oli niin kylmä, että Pudas-
järvellä oli ensimmäisen kerran mahdollista
ottaa toppahousut jalasta.”

*Zero Ninen roudari Jari ”Leuto” Käsmä oli kitaristi
Timo Käsmän veli. Start Pilot on räjähtävä aine,
jota käytetään moottorien kylmäkäynnistyksessä.
Kuusamosta Pudasjärvelle on 130 kilometriä.*

SISÄLTÖ

Alkusanat	11
Monsters of Rock, elokuva 1986	13

OSA 1 POIKASET 15

Timo Käsmä saa kitaran ja oppii ”Emman” korvakuulolta	16
Timo Käsmä tapaa Veli-Sakari Kukkosen ja kertoo ”Sika”-nimen syntytarinan	22
Pojat vouhottavat Hurriganesista, ja Badding ajaa keikalle pikku-Fiatilla	27
Mikko Korpela kuulee Sladea, ja koulubileet karkaavat alle arvostelun	32
Kuusamoon saadaan musiikkileiri, ja Upi Sorvali paiskataan grillikioskiin	38
Elmo harrastaa nyrkkeilyä ja mäkihyppyä, ja Käsmä näyttää Kepan Estille	42
Treenikämpä Raate-Aaron naapuriin, ja Kepa laulaa ujosti kyykyssä	49
Kepa laulaa Herodeksena ja työntää tikkuisen miekan housuihin	53
The Zero Nine saa nimen Saab 96:ssa, ja yhtye soittaa ensimmäisen keikan	61
The Zero Nine menee studioon, ja demo rosvotaan Saabista	68
Kukkonen jättää Kuusamon, Korpela ja Murtola liittyvät bändiin	70
Juice pössyttelee poliisin Volvon takapenkillä ja jakaa keikut Soundissa	76
”Down the Line” syntyy, ja Kukkonen nakataan Sallassa hankeen	83
Zero Nine pääsee Tavastialle, ja bussista katoavat jarrut	88
Zero Nine voittaa Levyraadin, ja single julkaistaan vihdoinkin	96
Kukkonen lähtee bändistä, ja Zero Nine hajoaa	102
Takku Kotilainen tarjoaa levytyssopimusta, ja Kassu Halosen maanantai pelastuu	109
Viljami kusettaa Zero Ninea, ja Rami Räsänen myy heti 17–18 keikkaa	115
Sanoittaja kertoo päihteiden käytöstä, ja Zero Nine äänittää ensialbumin	122

OSA 2 LÄPIMURTO 129

Zero Nine lyö Tavastialla läpi, ja kriitikot ihastuvat	130
Korpela päätyy Iltalehteen uutisankaksi, ja yhtye seisoo alasti tienvarressa ...	138
Keikalla Hevijärvellä, ja Kepa käy viidettä vuotta lukiota	148
Toinen albumi levytetään Lontoossa, ja Käsmä kokee Gillanin pornoyllätyksen	155
Savuporoleivät katetaan Tavastialle, ja Kepa lähtee ”päätähuimaaviin seikkailuihin”	174

OSA 3 VÄLILASKU 177

Suomen musiikkivienti näyttää avuttomuutensa, ja verottaja on täysin pihalla rockista	178
Zero Nine muuttaa Rauhalaan ja perustaa Levypuodin	182
Elmo ambulanssilla Ouluun, ja Bathoryn Thomas lukee Mustaa raamattua ...	189
Toiviomatkalle Länsi-Saksaan, ja Bon Jovilta kuullaan ”vähän helvetin hyvä biisi”	204
Ruskaretki täyttää putkat, ja Kepa ulkoilee käsiraudat kaiteessa	211

OSA 4 ROCKTÄHDET 219

”Never Stop Runnin” äänitetään omakustanteena, ja Leuto lämmittää Korpelan limsan	220
”Tuottajaverho” T.T. Oksala Kuusamoon, ja White Lines mullistaa suomalaisen levynteon	233
Toimittajalle kasapanos perseeseen, ja tuomio huumeista	246
White Lines julkaistaan Kuusamossa, ja Juho Juntunen kylmettyy	250
Päiväsakkoja huumeista, ja lehdistö innostuu White Linesista	258
Sekava ilta Saslikissa, ja Elmon Jerry Cotton niitataan uusiksi	262

Virgin jättää lupaukset lunastamatta, ja Nizzasta löytyy amerikkalainen yhteyshenkilö	274
Intriguen tekoon putkasta, ja Kuusamosta tehdään matkailumainos	278
Zero Nine syrjäyttää Europen, ja Ozzy katkaisee kylkiluunsa	289
Bussissa järjestetään ”hääät”, ja Kepa bailaa Kylli-tädin kanssa Tallinnassa	296
Näyttökeikka The Marquee Clubilla, ja mies Riekistä kirjoittaa yleisönosastoon	305
Veikko Harju näkee poikansa lentävän pienkoneessa, ja Käsmä valittaa häiriköinnistään	316
Leuto tuhoaa Kepan lippiksen, ja Atlantic Records lähettää sopimusluonnoksen	319
Kolme bändin Hard Rock Tour, ja hääpari häiriintyy pienestä	329
Kepa välttää 3 000 markalla asepalveluksen, ja Voodoo You levytetään	336
Yhtye soittaa neljä keikkaa Moskovassa, ja Murtola joutuu teho-osastolle	344
Zero Nine täyttää kymmenen, ja bussin alle viritetään nuotio	353
Minskissä syödään vanhaa mummoa, ja rajalla pyllistetään tullimiehille	358
Elmo vierailee romani-Alkossa, ja honkien tuontia Neuvostoliitosta suunnitellaan	366

OSA 5 BURN OUT373

Yhtye uupuu, ja Käsmä mainostaa kebabin Kuusamoon	374
Abban studiossa nauhoitetaan Suomen kallein demo, ja Zero Nine telakoituu	381

OSA 6 PALUU 393

Skandinaviaan AC/DC:n kanssa, ja Tanskassa

tilataan 29 kruunun pizza/pasta 394

OSA 7 AIKUISET 409

Elmo lopettaa Zero Ninessa, ja uusi basisti löytyy kaveripiiristä 410

Timo Käsmä etsii uutta laulajaa, ja Paavo

Käsmästä kuoriutuu armoitettu naistenmies 417

Juhla-albumi syntyy Pokon kirittämänä,

ja bändi jää helmipölylle teostoja velkaa 425

OSA 8 LEGENDAT 433

Zero Nine avaa tanssiaiset, ja festivaali

uppoaa Rukan hylättyyn golfkenttään 434

Tavastia myydään loppuun, ja Korpela lopettaa esiintymiset 439

Tammikuu 2026 451

Tekijän kiitokset 453

Zero Ninen keikat 454

Zero Ninen levytykset 471

Lähteet 477

Hakemisto 490

Kirjailijasta 502

ALKUSANAT

ZERO NINE HALLITSI kotimaista raskasta rockia suurimman osan 1980-luvusta. On poikkeuksellista, että yksi yhtye pysyi valtavirran musiikkigenren ylimmäisenä vuodesta toiseen.

Lähtökohdat uralle olivat epätodennäköiset. Zero Nine tuli kaukaa Kuusamosta huonokuntoisella linja-autolla ja nousi huipulle jumalan selän takaa.

Levyttämään pääsi 1980-luvun alussa helpoiten, jos bändi tuli Helsingistä, eikä kahdeksansadan kilometrin päästä pohjoisesta. Eikä tapaattua ole, että pienelle paikkakunnalle syntyy kuusi toisiaan täydentävää lahjakkuutta, jotka pyörivät samassa kaveripiirissä.

Heavysta tuli Zero Ninen aktiivisimman uran jälkeen kansanmusiikkia. Suomea alettiin sanoa maaksi, jossa on eniten metallibändejä asukasta kohden. Alan bändit keikkailevat nykyään ympäri maailmaa.

Kotimainen heavyimperiumi seisoo, ei yksin, mutta osin Zero Ninen harteilla. Kunniaa Zero Ninelle ovat antaneet niin Stratovariuksen Timo Tolkki kuin Stonen Janne Joutsenniemi. Pohjoisen metallisuuruuden Sentencedin rumpali Vesa Ranta katsoi teininä Zero Ninen keikkatallenteita ja ohjelmia videolta kymmeniä kertoja. Yhtyeestä tuli yksi Rannan ja yhtyekaveri Miika Tenkulan innoittajista: ”Råsundassa lallattaminen 1986 inspiroi kovasti siihen, että pitäisikö meidänkin Sentencedin kanssa yrittää.”

Tämä kirjan tekeminen alkoi, kun satuttiin Kuusamossa ravintola Otsolaan Zero Ninen kitaristiin Timo Käsmän kanssa.

Juttuja kuunnellessa tuli selväksi, että Zero Ninesta tulisi kirjoittaa historiikki. Niin tapahtui. Ysimiehistö kertoo elämästään niin avoimesti, että Käsmä aikoo ostaa kaikki painokset kaupoista.

Zero Ninesta tuli pioneeri yhtyeestä kertova bändikirja mutta ei yksin sellainen. Se kertoo kaveriporukan yhtäpitävästä ystävyydestä

pienellä pohjoisella paikkakunnalla. Tarina vie maakuntiin, keikka-paikkojen, tanssilavojen ja festivaalien Suomeen, jossa Zero Ninesta tuli osa nuorison iloista elämää.

Lopulta Suomi kaupungistui yhtä jalkaa Zero Ninen kanssa. Kirja paljastaa myös suomalaisten levy-yhtiöiden avuttomuuden musiikkiviennissä 1980-luvulla. Tai rumpali Veli-Sakari Kukkosta mukaillen: ammattimaisesta musiikkiviennistä ei voi edes puhua, koska sitä ei ollut.

Suomalaisen populaarimusiikin historiassa kirja täyttää merkittävän aukon. Zero Nine on jätetty liian usein sivulauseeksi, vaikka se on yleisesti tunnustettu 1980-luvun menestyneimmäksi heavy-yhtyeeksi. Joiltakin kirjojen ja dokumenttien tekijöiltä on saattanut unohtua, että Zero Nine oli genren ensimmäinen ja pitkään myös ainoa uskottava kotimainen edustaja.

Olen pyrkinyt käsittelemään Zero Ninea aikalaissilmin. Muistitiedon tukena on ollut Zero Nine Ky:n arkisto: lehtileikkeet, tilikirjat, kiertueoppaat, viralliset paperit, teleksit, faksit, kirjeiden sihteerikopiot ja muu bänditoimintaan liittynyt materiaali. Niistä löytyi paljon uutta tietoa. 09:n alkuperäinen keikkakalenteri on kadonnut.

Sota on hallinnut ymmärrettävästi Pohjois-Suomen historiankirjoitusta. Zero Ninen poikien hulvaton tarina edustaa rauhanajan historiaa, kun Kuusamon poltetu kirkonkylä oli jo rakennettu uudelleen.

Valoisaa tietä on ollut mukava ajaa, vaikka bussi hajosi tämän tästä.

Tero Karjalainen

MONSTERS OF ROCK, ELOKUU 1986

ZERO NINELLA ON edessään uran isoin keikka. Yhtye soittaisi Tukholman Monsters of Rockissa Ozzy Osbournen, Scorpionsin ja Def Leppardin kanssa. Råsundan jalkapallostadionille odotetaan kymmeniätuhansia heavyfaneja.

On lauantai 23. elokuuta 1986. Keikkapäivänä Tukholmassa on losuuttanut koko aamun vettä. Stadionin takana seisovat Ozzy Osbournen, Scorpionsin ja Def Leppardin bussit. Ne ovat mustia, kaksikerroksisia ja kiiltäviä nightlinereita, yön kulkijoita. Vieressä lekottelee Zero Ninen kovia kokenut linja-auto. Fanit ovat töhertäneet sen kauttaaltaan spraymaalilla ja kirjoittelleet rakkaudentunnustuksia tussilla.

Mutta lava on yhteinen. Se näyttää valtavalta skorpionilta, ja takaseinälle on pinottu järjettömän suuret pinot Marshallin vahvistimia ja kaiuttimia. Perimmäisenä ovat illan pääesiintyjän Scorpionsin kamat, sitten Ozzy Osbournen ja Def Leppardin. Etummaisina ovat Zero Ninen kaksi kitaravahvistinta ja neljä kitarakaappia, bassokamat, kosketinsoitinkioski ja rummut.

Zero Nine ei ole tullut Tukholmaan nöyristelemään. Se on julkaissut reilussa neljässä vuodessa viisi levyä. Uusin tykki, *Intrigue*, on juuri tullut kauppoihin. Yhtyettä on jo vuosien ajan pidetty Suomen ainoana uskottavana heavybändinä. Nyt se on päässyt maailmantähtien joukkoon isolle lavalle. Juuri sinne he ovat aina halunneet, minkä lisäksi yhtyeelle janoavat menestystä myös suomalainen lehdistö ja fanit.

Aiemmin päivällä Zero Nine ja teknikot ovat tehneet viiden minuutin soundcheckin. Siihen mennessä viitisensataa keikkaa soittanut yhtye ei enempää tarvitse.

Ennen keikkaa laulaja Kepa Salmirinne, kitaristi Timo Käsmä, rummali Mikko Korpela, basisti Esa Harju, kosketinsoittaja Matti Murtola ja kitaristi Martti Mäntyniemi istuvat pukuhuoneessa ja odottavat. Kitarat on viritetty. Kepa loilottaa jotain avatakseen äänen ja kulaut-

taa lasista kaksi ravintola-annosta valkoviiniä. Alkoholi rentouttaa kaulan lihakset.

Vesisade on vaihtunut elokuun auringoksi. Kun keikka lähestyy, Zero Ninen roudarit kantavat soittimet lavalle. He palaavat pukuhuoneeseen silmät pyöreinä. Siellä on pojat ryhmää! Monsters of Rock on koonnut stadionille lähes 30 000 heavyfania.

Lavamanageri ilmestyy pukuhuoneeseen. Oletteko valmiita? Kuusamon pojat ovat.

Lavalla lukee kahdessa lakanassa isolla Zero Nine. Katsomossa heilutetaan Suomen lippuja ja Zero Ninen plakaatteja. Kepa toivottaa yleisön tervetulleeksi, ja Korpela päräyttää keikan käyntiin ”To the Cruxin” rumpufilli-introlla. Jännitys laukeaa viidessä sekunnissa.

Yleisö huutaa, monet jopa raivokkaasti. Eivätkä kaikki heistä suinkaan ole Ruotsiin muuttaneita suomalaisia. Keikka etenee erinomaisesti, ja Zero Nine voittaa yleisön puolelleen.

Keikan jälkeen lehdistö riemuitsee Zero Ninen menestyksestä kuin maaotteluvoitosta. ”Zero Nine onnistui heavygaalassa”, *Ilta-Sanomat* hehkuttaa. ”Zero Nine toimi ja osasi viedä pisteet kotiin”, kirjoittaa yhtyettä vuosia seurannut, vaikutusvaltainen *Soundin* toimittaja Juho Juntunen.

Zero Nine on saavuttanut Monsters of Rockissa jotain, minkä on ajateltu olevan suomalaiselle heavy-yhtyeelle mahdotonta.

Yhtye, fanit ja lehdistö toivovat, että Zero Nine saisi nyt sopimuksen kansainväliseltä levy-yhtiöltä. Tulisiko Zero Ninesta ensimmäinen suomalainen heavybändi, joka murtautuisi lopullisesti läpi ulkomailla?

Ennen kuin pääsemme siihen, on kerrottava, mistä kaikki alkoi.

OSA 1

POIKASET

TIMO KÄSMÄ SAA KITARAN JA OPPII ”EMMAN” KORVAKUULOLTA

KÄSMÄ ON PIENI eteläkuusamolainen syrjäkylä, jossa sijaitsevaan Keskimmäisen taloon syntyi marraskuussa 1955 miehenalku Timo. Hänestä tuli yksi Zero Ninen perustajajäsenistä, soolokitaristi, suomalaisen rockin vauhtisormi ja yhtyeen kappaleiden keskeinen säveltäjä.

Timo Käsmän vanhemmat olivat maanviljelijä Paavo (1932–2009) ja naiskotiteollisuuskoulun käynyt emäntä Anja (os. Kyllinen, 1933–1991). Timon lisäksi perheeseen syntyivät Lea ja Jari, jota myöhemmin puhuteltiin liikanimellä ”Leuto”.

Käsmän kylä on rakennettu kahden järven väliin. Kylässä oli vain 18 taloa ja niistä useat korpeen raivattuja rintamiestiloja. Monet isännät olivat etulinjan miehiä talvi- ja jatkosodasta. Keskimmäisen vastapäätä maata viljeli Antti Ilmari Karjalainen, Kiestingin, Kannaksen ja Ihantalän taistelujen konepistoolimies. Ilmarin serkku Eino Karjalainen, jota kutsuttiin Mököksi, oli tapellut talvisodassa konekiväärin kanssa Viipurinlahden jäällä. ”Ryssää kaatui kuin heinää”, Mökö kertoi päissään.

Kerrostalojen keskellä kasvanutta katurokkaria Timosta ei saa. Oli vain kiviset pellot ja yksi soratie, eikä sekään ollut halkonut kylää vielä montaa vuotta. Puhelinta ei ollut koko kylässä kellään.

Suvun tapakulttuuriin Timon koulutti Veikko-setä, joka otti nuoren pojan matkaansa Kuusamon kirkolle. Kun Veikolle tuli vessahätä keskustassa, kaksikko suuntasi paikalliseen ravintolaan.

”Mentiin Otsolaan kuselle ja seisottiin laarilla. Kun toimitus päättyi, Veikko sanoi, että Timo, kato, ei yhtään tippaa kengillä”, Timo Käsmä kertoo.

Keskimmäisessä soi taajaan musiikki, sillä Paavo-isä soitti huuliharppua.

”Leikin kotipihalla hiekkakasassa autolla. Isä oli mukana. Päätalon Raimo ajoi naapurista pihaan polkupyörällä. Raimo sanoi isälle, että

Timo Käsmä Keskimmäisen pihalla Käsmässä 1950-luvun lopulla.

Talo on nykyään rösähtänyt. Kuva: Timo Käsmän kotialbumi

lähdepä Paavo soittamaan tanssit. Kiimakunnalla on porukkaa ja sinne pitäisi saada musiikkia.”

Kiimakunnas on huomaamaton nyppylä tienmutkassa, jossa nuorisotanssi ja parveili. Rullingin alkaessa kylän uskovaiset komensivat penskat sisälle ja laittoivat ovet säppiin.

”Isä vastasi Raimolle, että hän joutuu puhaltamaan huuliharppua niin lujaa, että se menee pilalle. Hän tulee, jos ostate uuden. Samalla isä, joka saattoi olla pikkupäissään, katsahti äitiin, että mitä mieltä hän on.”

Paavo pääsi tansseihin pelimanniksi.

Alkoholi ei ollut Käsmän suvulle aivan vieras aine. Kerran eräs sukulainen oli juonut itsensä niin kovaan känniin, että oli kaatunut ja kolhinut itsensä.

”Hän katsoi aamulla peiliin ja tunnisti itsensä vain äänestä.”

Isä-Paavo tunnettiin näkyvänä persoonana. Hän ajoi kerran kylän läpi metsätöihin moottorisaha pyöräntarakalla huutaen.

”Siihen oli luonnollinen selitys. Saha lähti vain pirtissä käyntiin.”

Keskimmäisessä nurkat kävivät ahtaaksi, sillä talossa asuivat myös Viljo-setä, Hilja, Eija-serkku ja Aapeli-setä. Kun Timo oli viisi, uusi kortteeri löytyi Kuparivaarasta. Sekin oli syrjäkylää.

”Äidin isä oli kaatunut sodassa, ja saimme mummon kautta rintamamiestilan.”

Konepistoolimies Arvi Kyllinen kuoli Kiestingin Lohilahdella 8. marraskuuta 1941 vain 29-vuotiaana. Arvi lepää Kuusamon sankari-hautausmaalla 447 kuusamolaisen aseveljen kanssa.

Käsmän perheen maanviljelys jatkui Kuparivaarassa, ja heinäpellolla soi patteriradio. Timon elämän sävelet lyötiin pöytään kymmen-vuotiaana.

”Hiltusen Sepolla oli kitara ja haitari, joita hän soitteli kerran meillä. Innostuin kovasti musiikista.”

Paavo-isä halusi laulaa sota-ajan tangon ”Kotiseutuni” ja pyysi Sepoa säestämään. *Kotiseutuni oi / sulle hiljainen laulu soi...*

”Seppo ei tahtonut löytää säveltä haitarista. Jäin kerran haitarin kanssa kahdestaan meidän olohuoneeseen. Otin haitarin syliin ja löysin laulun alun melodian. Tuosta tapauksesta minä olen jälkikäteen ajatellut, että olenhan minä saatana jonkun verran musikaalinen, kun keksin ne sävelet.”

Musiikin lahja alkoi nousta raa’asta pystymetsästä.

Seppo osasi soittaa auttavasti myös kitaraa, jonka ääni viehätti Timoa enemmän kuin haitarin. Rockmusiikkia kuului radiosta vain harvoin, ja päinvastoin kuin nuorisomusiikille hapan Yle vaikutti haluavan, sen harvinaisuus persotti kuulemaan lisää. Timo nauhoitti rockia radiosta ja kuunteli kappaleita yhä uudelleen.

Ensimmäisen kitaransa Timo sai varhasteininä.

”Kitara oli akustinen ja vähän lelun oloinen. Kielet olivat kuin ongesiimaa. Sain viritettyä kolme ohuinta kieltä ja opettelin soittamaan ’Emman’. Isä kuuli sen ja kysyi, mistä sinä tuon olet opetellut. Korvakuulolta. Isä sanoi, että perhana, ja osti minulle paremman akus-

tisen. Treenailin sillä varmaan pari vuotta, kunnes sain ensimmäisen sähkökitaran.”

Höfner, Gibsonin SG:n kopio, oli hankalampi soitettava kuin akustinen, mutta kokeilunhalu ajoi eteenpäin. Timo halusi selvittää, miten hyvin oppisi soittamaan. Hän istui mankan ja kitaran kanssa satoja tunteja yrittäen selvittää soolojen saloja, asteikkoja, rytmejä, sointukuvioita ja licksejä.

”Kitarasoolot kiehtoivat tosi paljon. Sähkökitaran nauhat olivat pian soolojen kohdalta aivan vitun kuluneet.”

Sanotaan, että vain itseoppineet ovat oppineita. Muut ovat opetettuja. Kitaristina Timo Käsmä on ensimmäistä sorttia.

”Loppujen lopuksi opettelin soittamaan korvakuulolta. Ei ollut silloin Kuparivaarassa YouTubea, mistä opetella.”

Timo Käsmän ensimmäinen bändi lapsuuden kotitalalla Kuparivaarassa 1970-luvulla. Matti Pirhonen, rummut, Reijo Hiltunen, basso, Ari Lesonen, koskettimet.

Kuva: Timo Käsmän kotialbumi

Vaikka Höfner oli soittopelinä ihan kohtalainen, taitojen kehityessä Timo alkoi himoita uutta kitaraa.

”Isä alkoi uskoa minun musiikkihommaan niin, että siitä voisi tulla jotain. Yhtenä keväänä isä sanoi, että jos teet hänelle kaverina ahneesti heinätöitä ja kuljet hanslankarina, niin laitetaan syksyllä sonni autoon ja ostetaan kunnon kitara.”

Paavo oli yleensä sanojensa mittainen mies, mutta ei sillä kertaa.

”Isä osti minulle kitaran syksyn sijaan jo kesällä.”

Uusi kitara ei ollut mikä tahansa rämpytin, vaan vuoden 1974 Fender Stratocaster. Vuosikymmeniä myöhemmin Aknestikin Jukka Takalo leipoi ostotapahtumasta sanoituksen biisiinsä ”Töövän Strato”. Kappaleessa kuullaan samaa Fenderiä Timon soittamana.

Timo Käsmällä musiikki meni kaiken edelle. Ensimmäinen bändi oli Deep Purple -vaikutteisesti nimetty Deep Feeling, jossa soittivat hänen lisäksi Reijo Hiltunen (basso), Matti Pirhonen (rummut), Ari Lesonen (ensin kitara, myöhemmin kosketinsoittimet) ja Jussi Poussu (laulu). Ohjelmistoon kuului Black Sabbathia, Deep Purplea ja Uriah Heepia.

Käsmä: ”Black Sabbathin ’Solitude’ oli ensimmäinen biisi, jonka olen soittanut bändissä. Sitä tapailtiin treenikämpällä.”

Koulunkäynti ei ollut päällimmäisenä mielessä, mutta lukumiehiä Käsmä oli. Kalle Päätalon kirjat kuluivat käsissä sitä mukaa kun niitä ilmestyi, heti äidin ja isän jälkeen.

”Pärjäsinkin koulussa, koska minulla on hyvä muisti. Mutta kun musiikki alkoi kiinnostaa, koulunkäynti jäi vähemmälle. En jaksanut lähteä enää kouluun, kun oltiin käyty soittamassa jatkien kanssa ja sen päälle resuttu kylillä.”

Käsmä valmistui autonasentajaksi Kuusamon ammattikoulusta 1970-luvun puolivälissä. Paavo-isä sai puhuttua pojan haalarihommiin Ahavan Essolle.

”Ei minua oikein kiinnostanut se työ, kun halusin olla koko ajan kitaran varressa kiinni ja soitin niin paljon kuin mahdollista. Todettiin työpaikalla yhteisymmärryksessä, ettei minun paikkani ole huoltoasemalla.”

Käsmä paiskoi hommia myös isänsä renkinä Kuparivaarassa. Rintamamiestilaan kuului kymmeniä hehtaareja metsää, jota hoidettiin suomalaisen malliin.

”Kaikki kaadettiin, mihin saha pystyy. Isä syötti minulle töistä aina muutaman markan, että pääsin käymään kirkolla.”

Yhtä auvoa vilkkaan Timon ja Paavo-isän suhde ei aina ollut.

”Kyllähän minä isää vähän koettelin teini-iässä. Sain helposti riidan aikaiseksi, kun sanoin, etten mene armeijaan. Se oli isälle kuin punainen vaate. ’Saatana! Minä kyllä katson, että sinä menet armeijaan.’”

Timo harkitsi siviilipalvelusta mutta laski, että armeijan kävisi kahdeksassa kuukaudessa ja sivariin olisi mennyt koko vuosi. Hän halusi, että soittamiseen tulisi mahdollisimman lyhyt tauko. Paavo-isän iloksi alokas Käsmä astui palvelukseen Hiukkavaaran ”matalalennostoon” eli jääkärikomppaniaan vuonna 1975.

”Osittain jopa tykkäsin armeijasta. Ihmiset ovat yleensä ottaen mukavia, sielläkin.”

Huhtikuun lopulla 1976 tuli eteen pulma: keikka Kuusamossa eikä lomaa. Käsmä valitsi keikan, mutta ei hoksannut kysyä komppanianpäälliköltä lupaa. Hän lähti lauantaiaamuna Hiukkavaarasta Kuusamoon ja ajoi sunnuntaina takaisin autuaan tietämättömänä kasarmin tapahtumista.

”Lauantai-iltana oli ollut nimenhuuto, jota ei tavallisesti pidetty. Kärähdin, kun minua ei ollut löytynyt. Kuusamolainen päivystäjä noitui, että perkeleen perkele, jouduin käräyttämään sinut. Sanoin, että eipä siinä mitään.”

Käsmälle läimäistiin puntaamisesta viikko putkaa, joka piti istua palveluksen päälle.

”Vappuna joku vääpeleistä tuli putkalle päissään ja höykytti meitä pihalla, että opitte perkeleet. Painettiin niskat kyyryssä pitkin Hiukkavaaraa.”

Kotiutumisen jälkeen Käsmä ilmoittautui sähkömieskurssille, mutta se naru osoittautui tyhjäksi.

”Huomasin, että taidan käydä turhaan kouluja, kun minua ei kiinnostanut mikään muu kuin musiikki.”

TIMO KÄSMÄ TAPAA VELI-SAKARI KUKKOSEN JA KERTOO ”SIKA”- NIMEN SYNTYTARINAN

KUPARIVAARAN BÄNDISKENEÄ ei voinut kuvailla vilkkaaksi. Timo Käsmä sanoi haastattelussa eläneensä nuorena maalla niin pimenossa, ettei ikkunoitakaan ollut muistettu hakata hirsiin.

Ensimmäiset bändikaverinsa ja muita musiikista innostuneita paikkakuntalaisia nuoria Timo tapasi kirkolla. Erityisen vaikutuksen teki Veli-Sakari Kukkonen.

”Hän oli 1970-luvun alkupuolella ihan poikanen, vasta 12–13-vuotias, mutta lahjakas. Ja Hiltusen Repe oli helvetin hyvä basisti ihan teini-ikäisenä. Ammensin häneltä paljon oppia omaan soittamiseen.”

Zero Ninen ensimmäinen rumpali Veli-Sakari ”Sika” Kukkonen 1970-luvulla.

Kuva: Heikki Wiik

Veli-Sakari Kukkosesta tuli Zero Ninen perustajajäsen ja ensimmäinen rumpali. Myöhemmin hän soitti rumpuja Nights of Iguanassa, joka kuului 1980-luvun jälkipuolella suomalaisen rockin vientitoivoihin.

Kukkokset olivat kuusamolainen vallassuku. Veli-Sakarin (s. 1960) isoisä oli kuusamolainen opettaja ja vaikuttaja Teofilus Kukkonen ja isä Juhani ”Jussi” Kukkonen (1925–1991) työskenteli Nilon ala-asteen johtajaopettajana. Musikaalisuus kulki suvussa. Jussi tuurasi 1950-luvulla Kuusamon seurakunnan vanhaa kanttoria Lauri Marttista, ja isovelii Jarmo Kukkonen oli pitkään Kuusankosken seurakunnan kanttori.

Jussin ulkonäkö oli vanhan liiton kansankynttilän. Kasvoja hallitsivat sarvisankaiset tv-ruutulasit, housut olivat suorat ja päällä slipoveri. Tumma tukka pysyi kammalla kaadettuna taaksepäin, kun Jussi tempoi harmoonia koulun juhlissa.

Oppilaat tuskin tiesivät Jussin olevan sodan käynyt mies. Hän oli ehtinyt jatkosodan ratkaisutaisteluihin.

Jarmo Kukkonen: ”Kun isä oli päässyt rintamalle, rautaa oli tullut niskaan niin paljon, että sotiminen ei alkuun ollut paljon muuta kuin juoksemista.”

Jossain vaiheessa linjat alkoivat pitää. Taisteluissa ratkaistiin Suomen kohtalo.

”Ammuttuaan ensimmäisen ryssän isä sanoi oksentaneensa kaksi viikkoa, mutta sen jälkeen hän ei enää laskenut ruumiita. Ei hän silti ollut sodasta innoissaan.”

Kukkosen perheen kaikki lapset soittivat pianoa ja muita soittimia. Merijärvellä syntyneen Lahja-äidin (os. Pinola, 1931–2024) puolelta oli myös saatu musikaalisuutta.

”Äitin isä oli mestaripelimanni, ja äitikin oli hyvä laulaja. Lauloi meille lapsille kaikki puuronkeitot ja muut hetket. Vanhempien kautta meille suotiin absoluuttinen musiikkikorva.”

Jarmon lisäksi myös muista sisaruksista tuli musiikin ammattilaisia. Annemarista tuli musiikinopettaja ja Ossista laulaja Vaasan oopperaan.

”Veli-Sakari on meistä sisaruksista ylivoimaisesti lahjakkain muusikko. Hän soitti kapakoissa jo yhdeksänvuotiaana. Lahjakkuus oli suorastaan hirvittävä.”

Kouluaikoina Veli-Sakari lauloi kuorossa ja myös solistina. Keikkailun hän aloitti lokakuussa 1970, pari kuukautta ennen kymmenvuotispäiväänsä.

Veli-Sakari Kukkonen: ”En mielestäni osannut soittaa ollenkaan, en varsinkaan ammatin vaatimalla tavalla, ja sanoin sen ääneen. Mutta paikallisia soittajia takelteluni ei haitannut.”

Kanssamuusikoihin kuuluivat Salmenkorvan veljekset Ari ja Santtu sekä haitaristi Alpo Murtovaara.

”Mestari Murtovaara oli ainoa, joka osasi soittaa vanhat jatsit, bosanovat ja rumbat oikein ja oikeilla soinnuilla.”

Jussi-isä oli vuositolkulla vastannut aamunavausten säestämisestä koulun keskusradiossa, mutta samat vanhat virret olivat alkaneet kyllästyttää. Hän toi kotiin Tandbergin nauhurin ja pyysi Veli-Sakarin äänittäjäksi. Rockmuusikon ensimmäinen rupeama äänittäjänä alkoi virsillä.

”Jussi avasi kanttorin ison *Kirkkovirret*-kirjan, ja minä pidin äänityksistä huolellisesti kirjaa. Nollasin aina kappaleen alussa nauhalaskurin, sivun vasempaan reunaan kirjoitin lukemaksi 0000 ja seuraavaksi virren numeron ja säkeistöjen määrän. Kun sessio alkoi, painoin rec ja sanoin ’kay’ niin kuin oikeat äänittäjät. Lopuksi kirjasin lukeman, johon äänitys päättyi. Sitten pyöräytin muutaman kierroksen tyhjää, jotta laskurin lukema siirtyisi seuraavaan tasalukuun. Ja taas seuraava virsi pyörimään. Jussin idea perustui siihen, että muut opettajat löytävät vihkosta vaivattomasti virren, jota aikovat käyttää aamunavauksessa.”

Virsiä soitettiin nauhalle kymmeniä.

”Muutama viikko siinä meni. Joinain päivänä otettiin useampia ottoja, toisinaan pidettiin välipäiviä muun elämän ohessa. Ymmärsin, että isän idea toimi myös käytännössä.”

Isoveli Jarmolla oli myös suuri rooli Veli-Sakarin musiikkiuralla.

”Meidän Jarmo opetti, miten lauletaan oikeaoppisesti hengittäen. Hän uhrasi minuun paljon aikaa ja kävimme jopa esiintymässä Kuusamon seurakuntatalolla. ’Jäi toiset aamulla nukkumaan’ oli ainoa kappale, joka treenattiin. Jouko Manninen huomautti minulle, että olisi syytä opetella myös jokin toinen kappale.”

Jouko Mannisesta tuli isona Kuusamon kaupunginjohtaja.

Veli-Sakari Kukkonen poikkesi monesta paikkakunnan nuoresta muusikosta siten, että hän hallitsi nuotit. Nuoruudenystävä Heikki Wiik ihaili Kukosta muusikkona aivan suunnattomasti: ”Veli-Sakaran lahjakkuus oli aivan järjetöntä. Jos häntä pyysi soittamaan pianoa kuin Jerry Lee Lewis, hän soitti. Kerran joku antoi hänelle matkamuistona tuodun kreikkalaisen kielisoittimen, ja hän soitti kohta kuin *Zorbasta*. Aivan kuin olisi sitä ikänsä tehnyt. Myöhemmin hänestä kasvoi tietenkin aivan älyttömän hyvä rumpali.”

Rockpiireissä Kukkonen opittiin tuntemaan Sika Kukkosena. Miten hän sai Nights of Iguanassa käyttämänsä tunnetun lempinimen? Jarmo Kukkonen ei tunne tarinaa.

”Hän oli siisti ja puhdas mies, joka piti huolta itsestään ja harrasti ruumiinkulttuuria.”

Sen sijaan Timo Käsmä muistaa nimen alkuperän. Veli-Sakari Kukkonen tienasi korkonimen Unionin huoltoasemalla Kuusamossa. Rakennus sijaitsee edelleen Vitostiellä Wetterin risteyksessä, josta käännytään lentokentälle.

Käsmä: ”Istuttiin Unskan baarissa kahvilla ja syötiin leipää. Jos leivässä oli sipulia, yleensä kaikki feidasivat sen pois, mutta Veli-Sakari kaappasi sormilla sipulit toisen leivältä. Sinähän se sika olet. Nimi tuli siitä. Tarinassa ei ole mitään tämän dramaattisempaa. Nimiä keksittiin lennossa.”

Veli-Sakari itse muistaa omineensa nimen punk-aikoina kaveriltaan Jouni ”Chico” Aikiolta. ”Jounia kutsuttiin Chico tai Sika Aikioksi. Minusta Sika oli jotenkin punk ja pervo nimi siihen aikaan. Sosiaalisesti härski. Laitoin sen nimekseni Iguanaankin, koska en ikinä uskonut, että se orkka menisi muualle kuin suohon. Kuten kävikin.”

Nykyisin hän käyttää mieluiten ristimänimeään Veli-Sakari.

Sika Kukkonen ei ollut kaveripiirissä ainut, jota on lyöty liikanimellä. Käsmää on nuoresta pitäen kutsuttu Runkuksi, mikä on puolestaan peruja Juice Leskinen & Coitus Intin kappaleesta ”Elämässä pitää olla runkkua”. ”Minä, Sika Kukkonen, Ilari Niemelä ja Törrö Tapaninen puhuttiin jotain naisjuttuja. Sika Kukkonen tuumasi minulle, että sinähän se varsinainen runkku olet.”

Puolihuolimattomasti heitetty kommentti jäi elämään.

”Lempinimeä oli hankala kantaa, kun olin käymässä isän ja äidin kanssa kirkolla ja joku tuli juttelemaan: ’Mitä Runkku?’”

Paavo-isä tuskin hätkähti, sillä hän oli römäkkä kansanmies ja viihdytti kuulijoitaan ronskeilla lauluilla illanvietoissa. Säestäjäkseen hän valitsi usein poikansa.

”Isä oli harras pornolaulujen ystävä. Aina kun vietettiin iltaa sukulaisien kanssa ja isä alkoi olla pikkupäissään, hän sanoi minulle, että haepa Timo kitara. Vetäistään tähän pari hengellistä perselaulua.”

Lempinimien jakamista pidetään yhtenä Kuusamon ominaispiirteenä, koska sukunimiä on vähän ja erottelu on siksi tarpeen. Kylillä käytettiin muun muassa sellaisia nimiä kuin Kuuro-Aaro, Paska-Ali, Pervitiini-Martti...

”Kuusamossa on aina ollut tapana antaa kaikille korkonimi. Nimen tarkoitus on, ettei se välttämättä mairittele kantajaansa.”

Runkun ohella Käsmä tunnettiin myös nimellä Hullu, jonka hän sai istuessaan ratin takana. Kerran kyydissä oli nuoruudenystävä Ilari Niemelä, josta myöhemmin tuli Zero Ninen pitkäaikainen miksaaja ja Kepa Salmirinteen lankomies.

Ilari Niemelä: ”Poliisit pysäyttivät ja sanoivat Käsmälle, että ajoit liikenteenjakajan yli. En ajanut, hän väitti. Poliisi vastasi, että virkamies ajoi perässä ja näki. Sakothan ne kirjoittivat. Eräänä talvena ajettiin Maaseläntietä Ford Cortinalla. Jääkarhu oli lanannut tien, ja reunoilla oli lunta ja jäälaattoja. Käsmä painoi lisää kaasua. Hän heitti Cortinan ensin kylki edellä toiseen penkkaan ja sitten toiseen. Minä ulvoin vieressä, että sinun auto menee paskaksi. Millä me sitten liikutaan?”

Kerran Neljäntienristeyksen yli päästyään Käsmä survaisi pakin päälle.

”Huusin, että takana on lastenvaunut. Käsmä sanoi vain, että aijaa, oho, enpä huomannut. Hän harrasti arkipäivän tilannekomiikkaa, joka oli välillä ihan vitun vaarallista. Jos jotain juolahti mieleen, se tehtiin. Hän oli nuorena ihan päätön kaveri.”

POJAT VOUHOTTAVAT HURRIGANESISTA, JA BADDING AJAA KEIKALLE PIKKU-FIATILLA

ILARI NIEMELÄN OPINTIE oli käynnistynyt Helsingissä Kontulan-kaaren koulussa, jossa hän oli joutunut kiusaamisen kohteeksi. Kuusamoon hän muutti 12-vuotiaana siskonsa Eeva-Liisan eli Estin ja äitinsä kanssa.

Ilari Niemelä: ”Kävelin Nilon koulun pihalla, kun vastaan tuli Alice Cooperin rumpalin näköinen poika. Vaalea tukka ylsi perseeseen saakka. Poika kysyi, haluaako stadilainen turpaan. Kysyjä oli Veli-Sakari Kukkonen. Ajattelin, että yritä vaan ja kävelin ohi. Seuraavana päivänä olimme kavereita.”

Parin viikon päästä Niemelä meni kyläilemään Kukkosille. ”Siellä oli piano, rummut, Gibsonin kitara ja basso. En ollut ikinä nähnyt soit-

Zero Ninen tuleva roudari Ilari Niemelä. Kuva: Heikki Wiik